

Agència
per a la Qualitat
del Sistema Universitari
de **Catalunya**

L'ESTUDI D'OCUPADORS: ANÀLISI QUALITATIVA

L'opinió dels directors de centre sobre la formació
dels mestres d'infantil i primària

El disseny metodològic i el treball de camp de la segona fase han estat responsabilitat del Centre d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball del Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona i AQU Catalunya.

© **Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya**

C. dels Vergós, 36-42
08017 Barcelona

Primera edició: octubre de 2015

Amb la col·laboració:

Obra Social "la Caixa"

Generalitat de Catalunya
**Departament
d'Ensenyament**

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 3.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor i no se'n faci un ús comercial. La llicència completa es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Disponible també en versió electrònica:

<www.aqu.cat>

SUMARI

1. Introducció	5
2. Resum quantitatiu	8
3. Part qualitativa	11
3.1. Context.....	11
3.2. Què busquen els ocupadors? (competències i característiques personals considerades importants en la contractació dels graduats).....	13
3.3. Valoració de la formació rebuda.....	15
3.4. Competències que es poden millorar en la formació de grau	17
3.5. Dificultats de contractació i tria dels graduats adients	18
3.6. Formació d'acollida.....	19
3.7. Relació amb la universitat.....	20
3.8. Propostes de millora	21
4. Annex metodològic	23

1. INTRODUCCIÓ

Aquest informe és resultat de la fase qualitativa del projecte Ocupadors, dissenyat i dirigit per l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU Catalunya) i que s'ha dut a terme gràcies a la col·laboració de l'Obra Social "la Caixa".

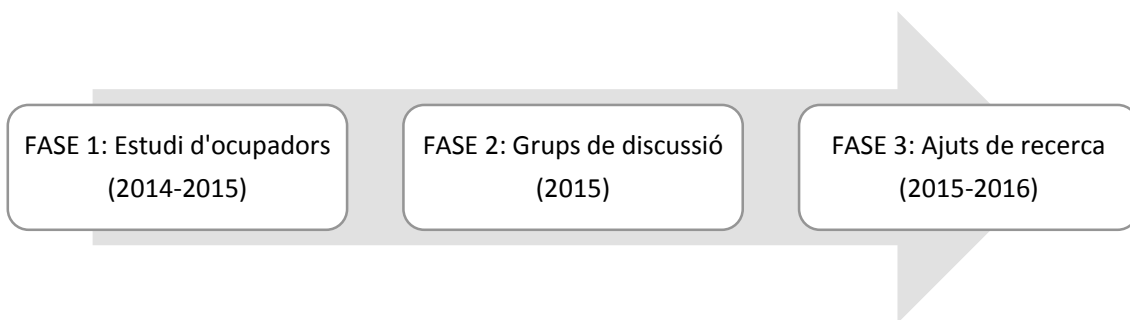
En conjunt, el projecte Ocupadors té com a objectiu conèixer la percepció dels ocupadors sobre les competències i la formació de la població graduada recentment que ha estat contractada des de l'any 2010.

S'entén que són «graduats recents» aquelles persones que han obtingut un títol universitari durant els dos anys anteriors a la seva contractació.

En concret, es pretenen identificar els punts forts i febles de les competències adquirides en l'àmbit universitari —car l'experiència professional de la població objecte d'estudi és, en principi, molt escassa o nul·la—, si bé aquestes competències

també són fruit de la seva formació prèvia i del seu procés general de socialització.

El projecte Ocupadors consta de tres fases:

La primera fase, de caràcter quantitatiu, s'ha basat en una enquesta en línia, les magnituds principals de la qual es mostren en el quadre 1.

Quadre 1. Població, mostra, percentatge de resposta i error mostral de l'enquesta als ocupadors

	Població	Mostra	Resposta	Error mostral
Empreses privades	16.757	1.325	7,91%	2,6%
Funció pública	66	11	16,7%	27,7%
Ensenyament	2.822	281	10,0%	5,7%
Infermeria	520	112	21,5%	8,4%
Medicina	606	90	14,8%	9,7%

La segona fase, de caràcter qualitatiu, s'ha basat en la realització de grups de discussió i entrevistes telefòniques semiestructurades a un conjunt de 12 perfils d'ocupadors, identificats en funció de la branca d'activitat a la qual pertanyien. L'objectiu d'aquesta fase és aprofundir en els resultats genèrics de l'enquesta i obtenir una informació més rica i detallada que permeti desenvolupar i interpretar contextualment les dades quantitatives. Aquesta és la fase en què cal situar les informacions que es presenten en les pàgines següents. El quadre 2 recull els perfils identificats, les titulacions associades a cada perfil i el nombre de persones que han participat en cada un dels dos mètodes utilitzats.

Quadre 2. Branques d'activitat i titulacions associades als 12 perfils identificats per desenvolupar la fase qualitativa (grups de discussió i entrevistes semiestructurades) del projecte Ocupadors

Perfil	Branca d'activitat	Agrupació titulacions	Grups de discussió	Entrevistes	Total participants fase qualitativa
1	Institucions financeres, assegurances i activitats immobiliàries	Economia, ADE i Empresarials	4	2	6
2	Indústria	Enginyeries de la Producció	5	3	8
3	Construcció	Arquitectura i Enginyeries Civils	6	3	9
4	Tecnologies de la comunicació	Enginyeries de la Comunicació	9		9
5	Mitjans de comunicació	Comunicació	9		9
6	Serveis jurídics	Dret, Relacions Laborals i Criminologia	7		7
7	Consultories i serveis a les empreses	Economia, ADE i Empresarials	7	3	10
8	Serveis educatius i socials	Psicologia, Pedagogia, Psicopedagogia, Treball Social, Educació Social		7	7
9	Educació infantil i primària	Mestres	6	1	7
10	Educació secundària	Llicenciats/graduats amb CAP/màster en educació	9		9
11	Sanitat-medicina	Medicina	9	1	10
12	Sanitat-infermeria	Infermeria	10		10
Total			81	20	101

La tercera fase, amb la qual es finalitzarà l'estudi, consistirà en la convocatòria d'ajuts de recerca dirigits a la comunitat acadèmica, que hauran de permetre obtenir nou coneixement respecte a l'adequació entre la formació universitària i les demandes del mercat de treball.

L'informe que segueix a continuació correspon al perfil d'educació infantil i primària (núm. 9 del quadre 2). El quadre 3 mostra la graella tipològica utilitzada. Com es pot comprovar, les principals variables de segmentació utilitzades han estat el grau de complexitat de l'escola i la titularitat pública i privada. La majoria d'escoles eren de complexitat mitjana i de titularitat pública, tal com succeeix al llarg del territori català. A banda d'aquestes variables principals, es va distingir entre els diferents tipus d'entorn (rural, urbà no metropolità, entorn metropolità i barceloní) on s'ubicaven les escoles.

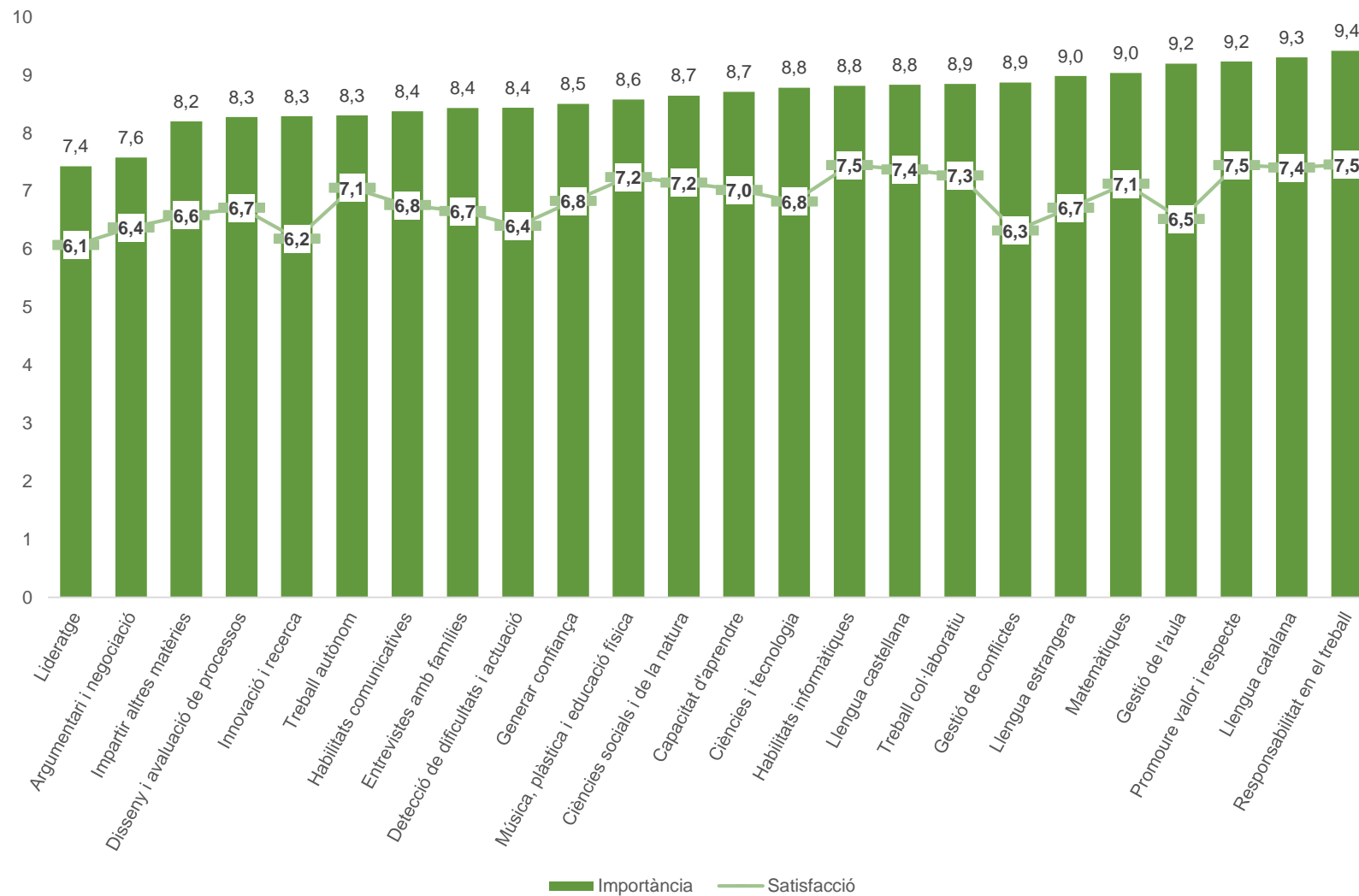
Quadre 3. Característiques de les escoles de les quals s'ha obtingut la informació en funció del seu grau de complexitat i la seva titularitat

		Nombre de representants en el grup de discussió	Nombre d'entrevistes telefòniques realitzades
Complexitat baixa	Pública	0	0
	Privada	0	1
Complexitat mitjana	Pública	5	0
	Privada	0	0
Complexitat alta	Pública	1	0
	Privada	0	0

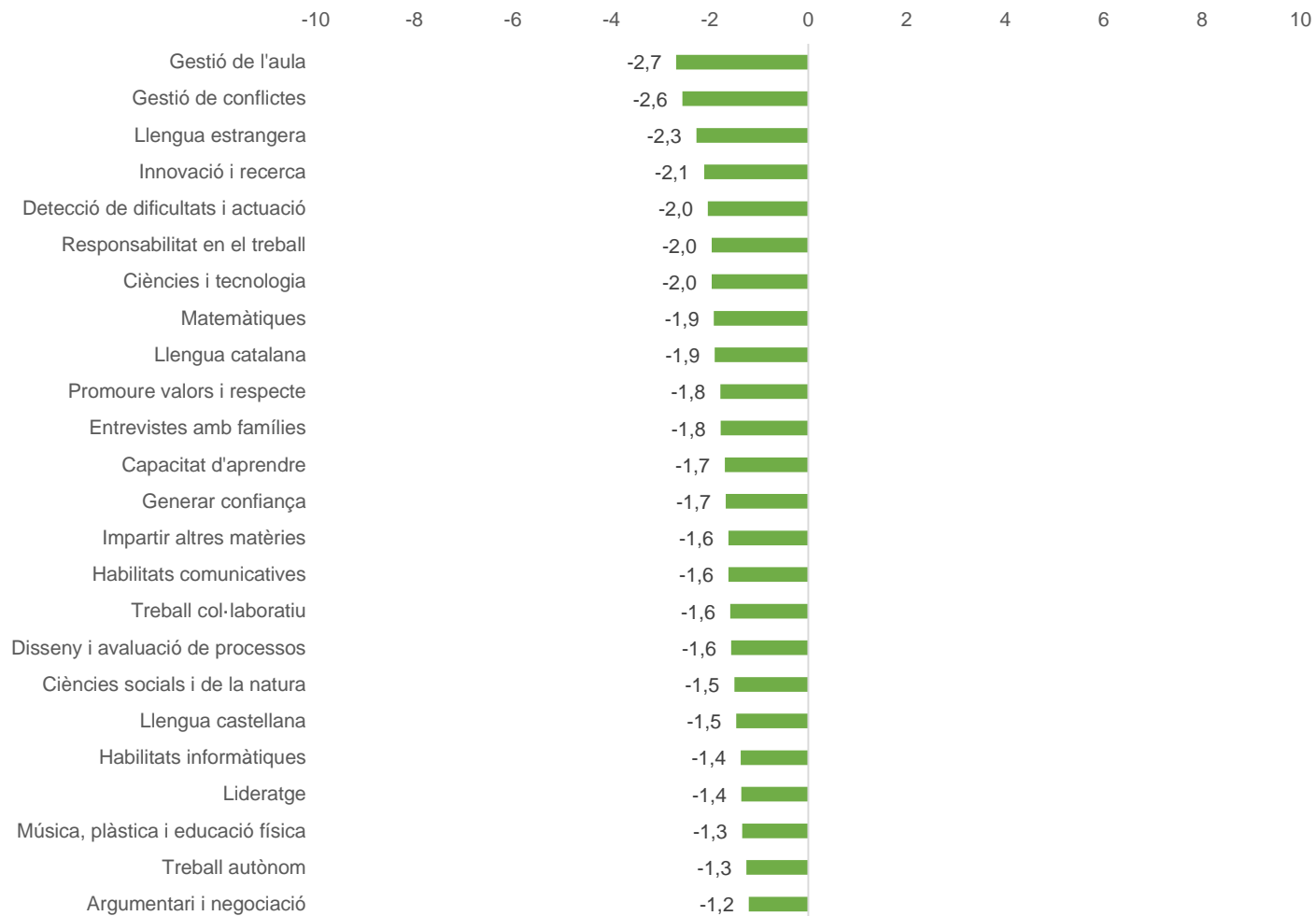
2. RESUM QUANTITATIU

Taula 1. Comparativa de les mitjanes d'importància i de satisfacció relatives a les competències dels docents graduats recentment i novells			Taula 2. Diferència entre les mitjanes d'importància i de satisfacció relatives a les competències dels docents graduats recentment i novells	
	Importància	Satisfacció		Diferència
Lideratge	7,4	6,1	Gestió de l'aula	-2,67911
Argumentari i negociació	7,6	6,4	Gestió de conflictes	-2,55456
Impartir altres matèries	8,2	6,6	Llengua estrangera	-2,27183
Disseny i avaluació de processos	8,3	6,7	Innovació i recerca	-2,11216
Innovació i recerca	8,3	6,2	Detecció de dificultats i actuació	-2,03904
Treball autònom	8,3	7,1	Responsabilitat en el treball	-1,96112
Habilitats comunicatives	8,4	6,8	Ciències i tecnologia	-1,96064
Entrevistes amb famílies	8,4	6,7	Matemàtiques	-1,9143
Detecció de dificultats i actuació	8,4	6,4	Llengua catalana	-1,89924
Generar confiança	8,5	6,8	Promoure valors i respecte	-1,78586
Música, plàstica i educació física	8,6	7,2	Entrevistes amb famílies	-1,77949
Ciències socials i de la natura	8,7	7,2	Capacitat d'aprendre	-1,69394
Capacitat d'aprendre	8,7	7,0	Generar confiança	-1,67589
Ciències i tecnologia	8,8	6,8	Impartir altres matèries	-1,62108
Habilitats informàtiques	8,8	7,5	Habilitats comunicatives	-1,6183
Llengua castellana	8,8	7,4	Treball col·laboratiu	-1,58174
Treball col·laboratiu	8,9	7,3	Disseny i avaluació de processos	-1,56456
Gestió de conflictes	8,9	6,3	Ciències socials i de la natura	-1,50035
Llengua estrangera	9,0	6,7	Llengua castellana	-1,46235
Matemàtiques	9,0	7,1	Habilitats informàtiques	-1,36778
Gestió de l'aula	9,2	6,5	Lideratge	-1,35672
Promoure valors i respecte	9,2	7,5	Música, plàstica i educació física	-1,3399
Llengua catalana	9,3	7,4	Treball autònom	-1,25185
Responsabilitat en el treball	9,4	7,5	Argumentari i negociació	-1,20581

Gràfic 1. Comparativa de les mitjanes d'importància i de satisfacció relatives a les competències dels docents graduats recentment i novells

Gràfic 2. Diferència entre les mitjanes d'importància i de satisfacció relatives a les competències dels docents graduats recentment i novells

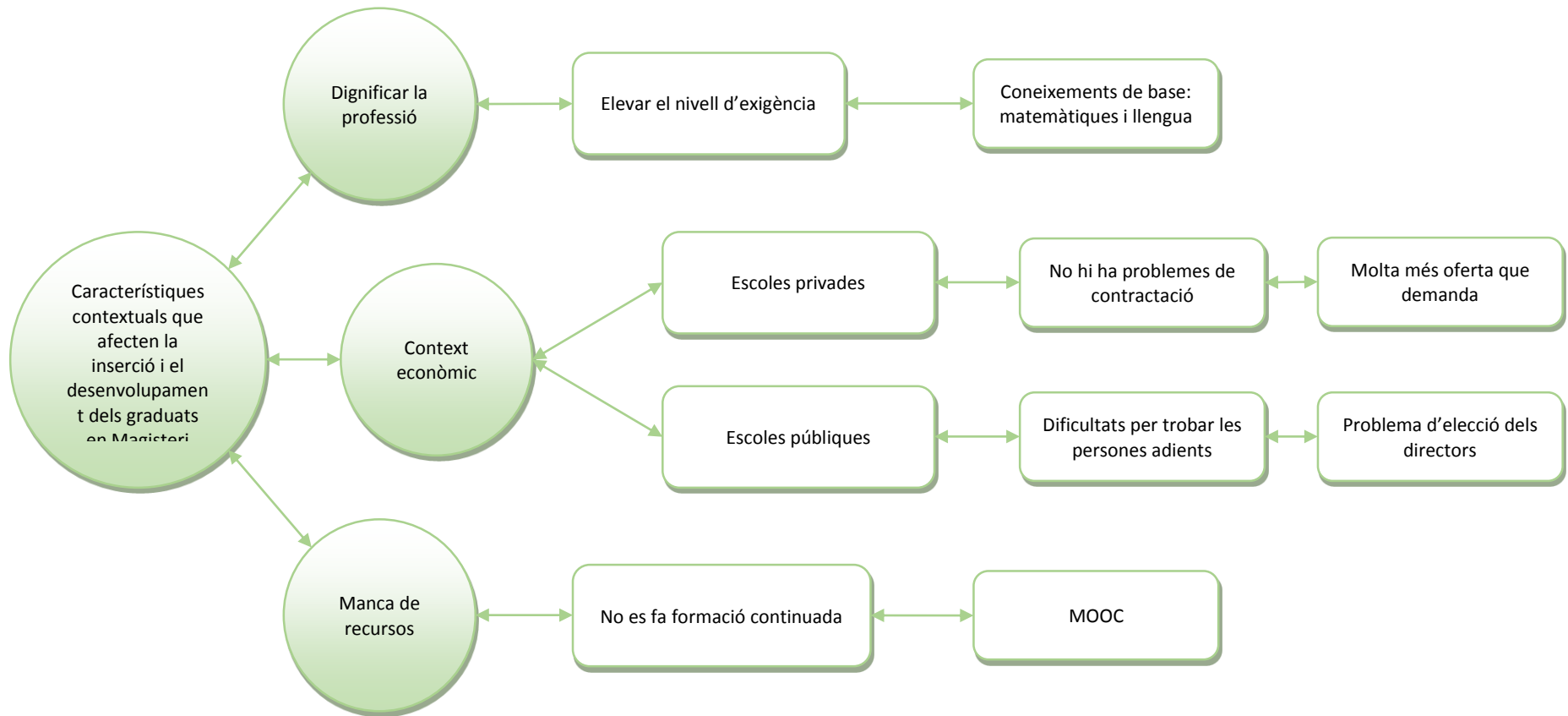
3. PART QUALITATIVA

3.1. Context

Quan en el grup de discussió i l'entrevista s'al·ludeix al context en el qual es desenvolupa la inserció i el desenvolupament professional dels graduats en educació infantil i primària, es mencionen tres elements principals, que es detallen a continuació:

1. La imatge que es té dels estudis en educació infantil i primària com a titulacions «fàcils» atrau estudiants provinents de secundària amb un baix expedient acadèmic, alhora que treu prestigi a la professió. En certa manera es reconeix que aquesta imatge té un punt de realitat quan es demana que el nivell d'exigència per entrar en el grau sigui més alt. Dins aquesta lògica, elevar el nivell d'exigència ajudaria a fer que els graduats sortissin amb un nivell més alt en coneixements de base (matemàtiques i llengua). Aquesta necessitat de tenir un nivell alt de coneixements bàsics afecta dues dimensions molt diferents i respon a dos discursos que s'entremesclen constantment: 1) el mestre ha de ser un professional més reconegut del que ho és actualment (reconegut també pel seu nivell de coneixements); 2) el mestre ha de ser un professional «tot terreny» i només amb uns coneixements de base prou sòlids podrà fer front a totes les exigències plantejades durant la seva tasca docent.
2. El context de crisi econòmica i de reducció de la despesa en contractació de professorat ha tingut efectes diferenciats sobre les escoles privades i concertades i les escoles públiques. Les primeres tenen més facilitats de contractació, en haver-hi més oferta de graduats que demanda. Per a les segones, el sistema de contractació no ha canviat substancialment respecte a èpoques anteriors, atès que els centres com a tals tenen poc marge de maniobra per triar el professorat. No obstant això, es mencionen les restriccions pressupostàries com a element que impedeix l'entrada de gent jove en el sistema de llistes i que desanima els graduats més joves. En aquest context, pren fins i tot més rellevància el debat al voltant de si els equips directius de les escoles haurien de tenir més protagonisme en la tria dels docents, i sobre el grau de professionalització i la forma d'elecció d'aquests equips directius.
3. La manca de recursos en les escoles públiques té un altre efecte directe sobre la formació continuada del professorat: fan menys formació continuada, incloent-hi la (poca) que es feia a les universitats. Es mencionen com a alternatives els cursos MOOC, que, ben dissenyats, podrien constituir una nova via de col·laboració entre centres i universitats.

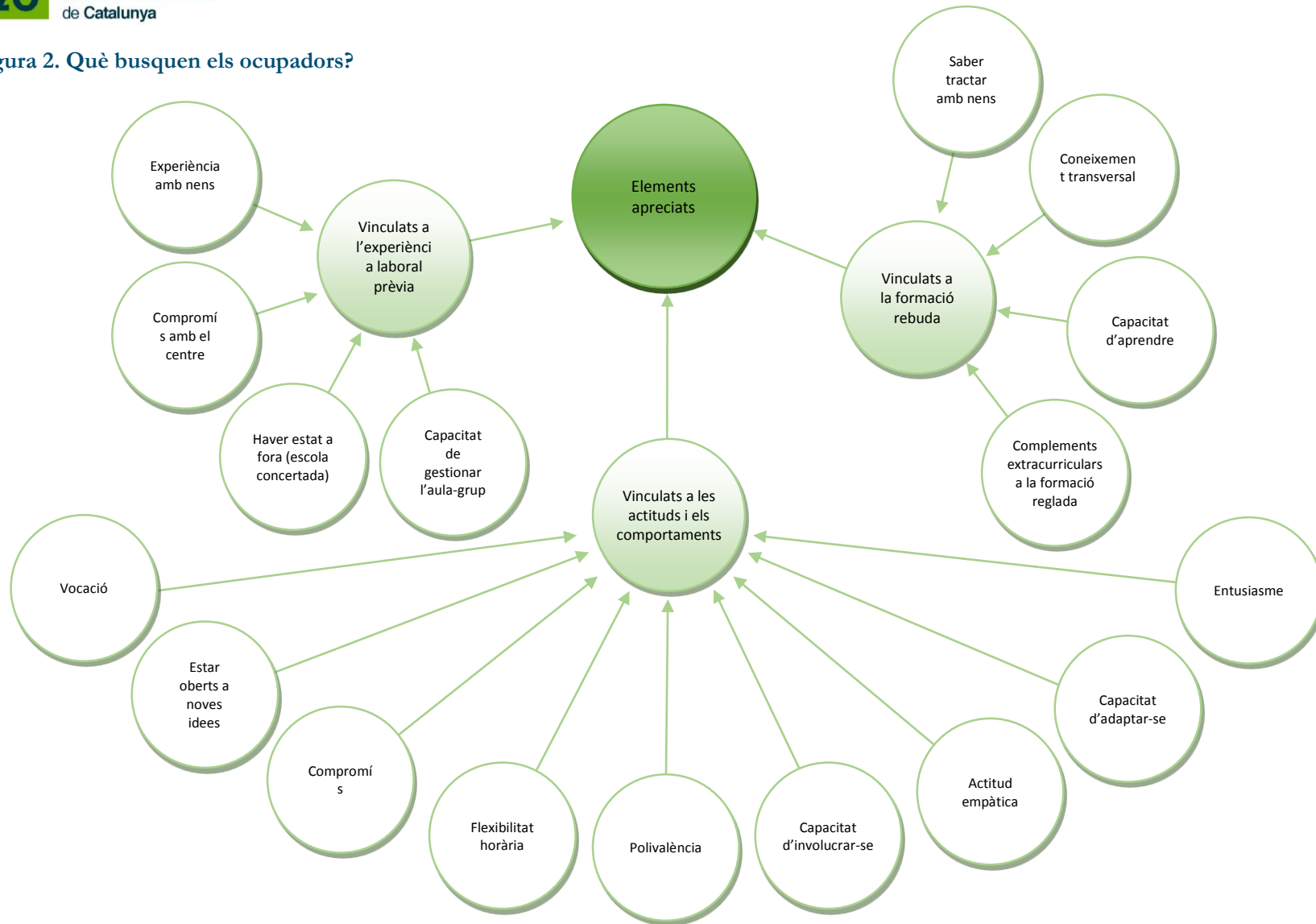
Figura 1. Context

3.2. Què busquen els ocupadors? (competències i característiques personals considerades importants en la contractació dels graduats)

Quan es pregunta pels elements més valorats en els docents graduats recentment, es menciona un nombre extens de competències i trets personals, que es recullen en la figura 2. Aquests elements es poden agrupar en tres grans blocs: 1) els vinculats a l'experiència laboral prèvia (per exemple, s'afirma que la gestió de l'aula s'aprèn amb l'experiència); 2) els vinculats a aspectes de la personalitat i el comportament de les persones, que són els més nombrosos, però que no sempre són estrictament «formables» en el marc de l'educació universitària i són més aviat resultat de la socialització primària i secundària; 3) els vinculats a la formació rebuda, que són precisament els menys nombrosos. Aquest mapa de característiques i de competències permet fer dues interpretacions complementàries. D'una banda, ser un «bon mestre» té a veure sobretot amb aspectes com l'entusiasme, l'actitud empàtica, la polivalència i la capacitat d'adaptació, entre d'altres. Per tant, es creu que aquests elements són els que fan que uns graduats destaquin per sobre dels altres, atès que, de manera coherent amb les dades de l'enquesta, es considera que el nivell de les competències disciplinàries és bo en general, sense gaires diferències entre els graduats. D'altra banda, la formació en termes estrictes poques vegades fa que el director o responsable de contractació d'un centre escolar es decanti per un candidat o un altre, amb l'excepció dels coneixements en anglès. Més aviat es busquen coneixements transversals i polivalència. Una bona prova d'això és l'afirmació següent, feta durant el grup de discussió: «Un graduat no pot dir "jo només faig música o només faig això...". Ha de poder fer matemàtiques, ha de poder fer el que sigui.»

Figura 2. Què busquen els ocupadors?

3.3. Valoració de la formació rebuda

Si en la gràfica anterior es mencionaven tot tipus de característiques personals i competencials que converteixen un graduat en un bon candidat per ocupar un lloc de treball, en la figura 3 s'esmenten aquelles competències que en principi s'haurien d'adquirir durant els estudis. Com es pot comprovar, els aspectes millorables (punts febles) són clarament més nombrosos que els punts forts. Com interpretar aquestes valoracions si l'enquesta mostra un nivell de satisfacció prou alt amb els coneixements adquirits? D'una banda, cal entendre aquestes valoracions des del punt de vista del que seria desitjable millorar, tot i partir de nivells alts. En aquest sentit, resulta molt rellevant la comparació amb el gràfic 2 del resum quantitatiu, que recull el marge de millora de les competències del graduats recents. La informació de la figura 3 complementa bé els aspectes mencionats en l'enquesta, que al cap i a la fi provenen d'un llistat tancat d'opcions. La importància de millorar les competències vinculades al treball a l'aula (en condicions «reals») és molt clara. A més, es posa de manifest que els directors i els responsables de contractació de les escoles demanen a les universitats dues coses molt diferents: 1) un reforç dels coneixements en matemàtiques i llengua, entesos com a base fonamental de la polivalència (i també l'excel·lència) que es demana a un bon professor; 2) una formació més centrada en l'escola i l'alumnat que es trobarà el graduat, de manera que el període d'adaptació al «món real» sigui més curt del que ho és actualment.

Figura 3. Valoració de la formació rebuda

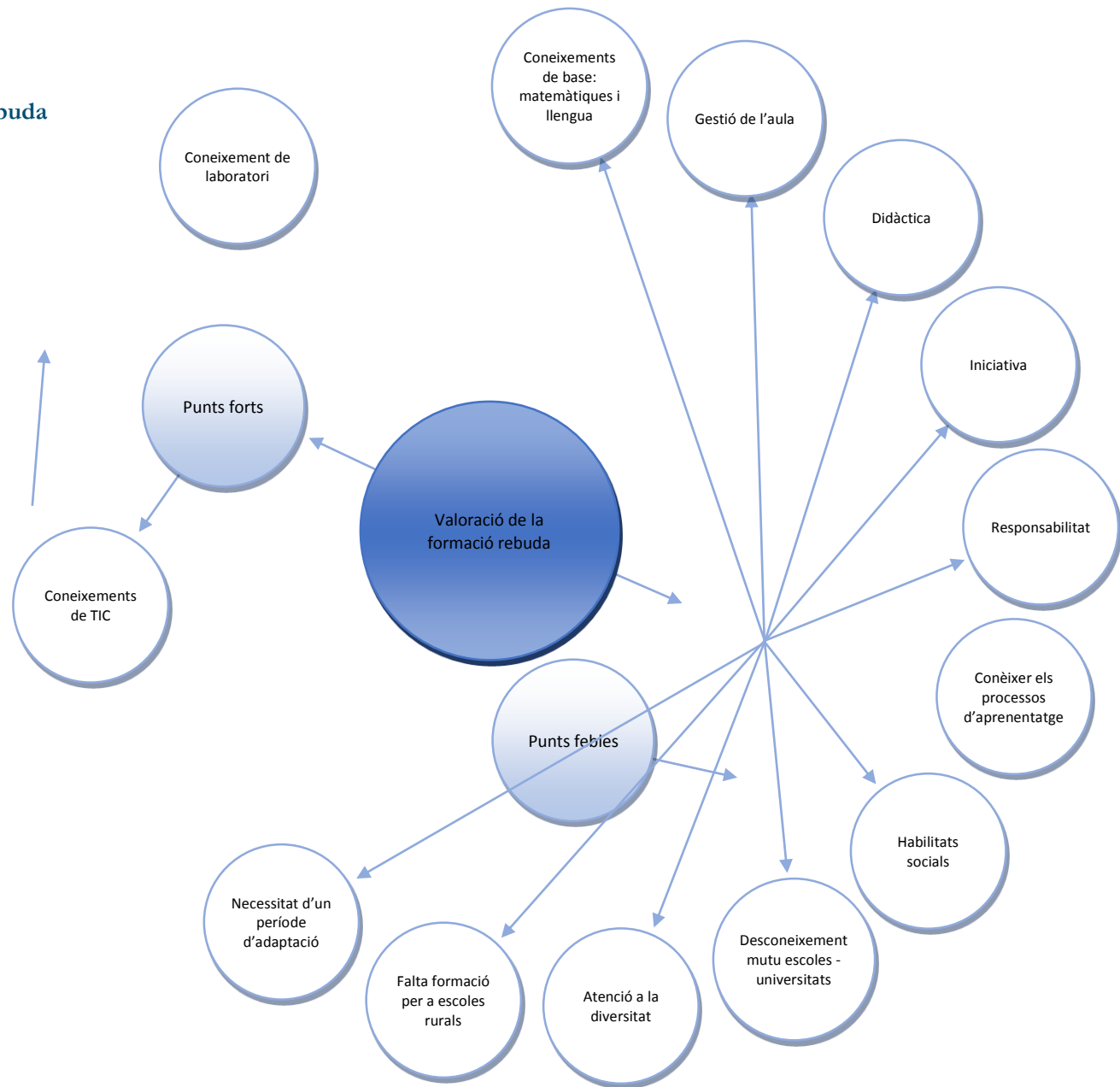
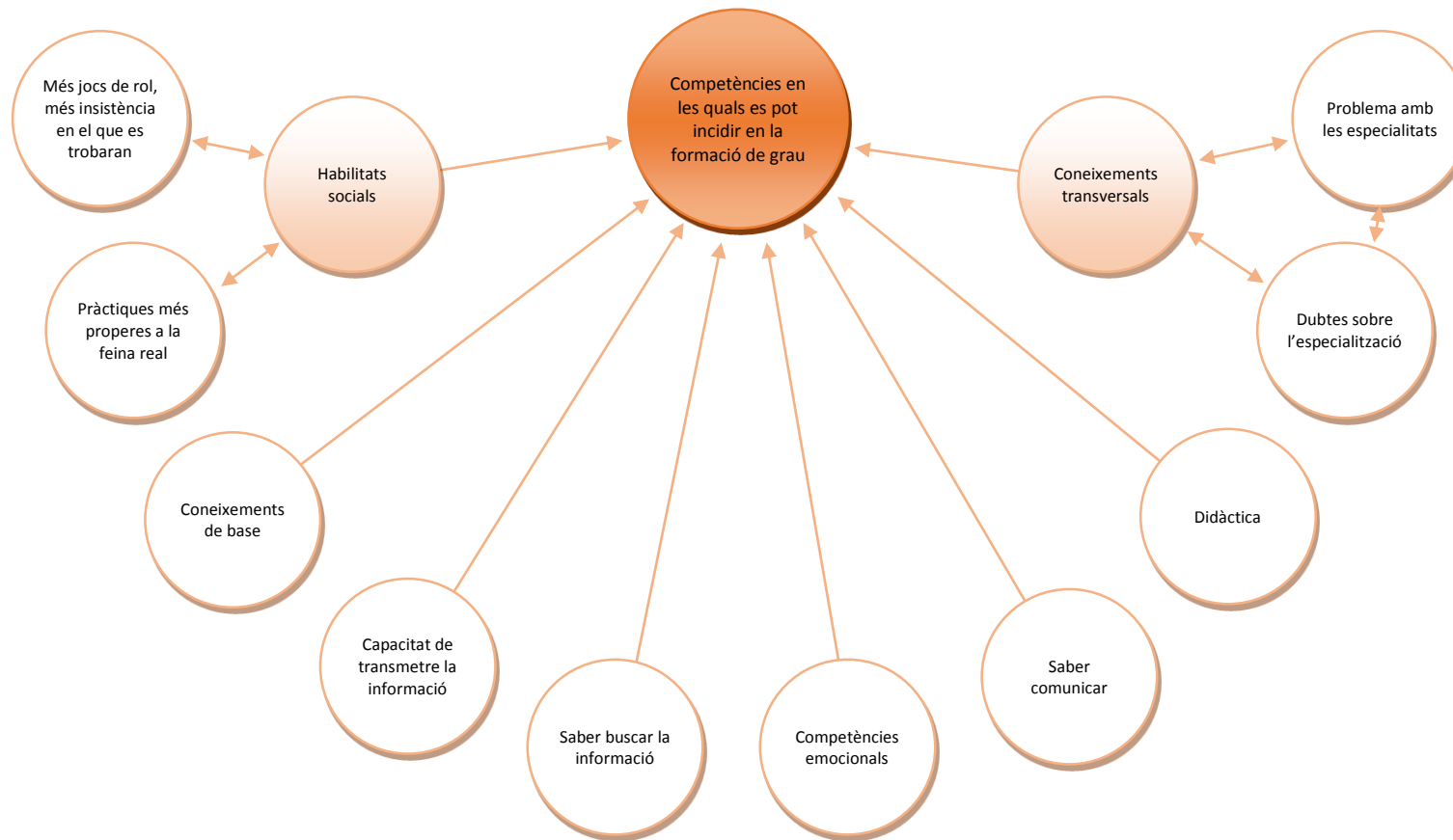

Figura 4. Competències que es poden millorar en la formació de grau

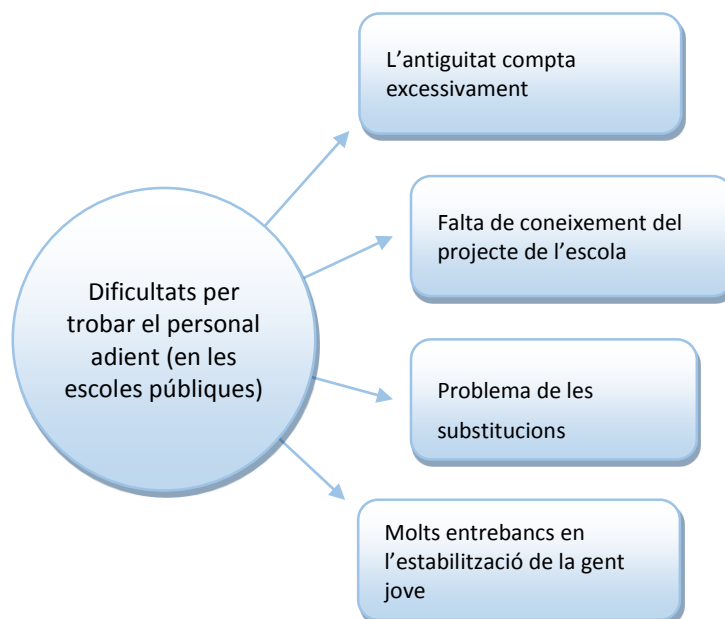
3.4. Competències que es poden millorar en la formació de grau

De manera coherent amb els punts forts i febles destacats en la gràfica anterior, els participants en l'estudi qualitatiu demanen que la formació de grau millori tant en les competències disciplinàries com en les competències transversals. Val la pena destacar la crítica que es fa en la formació d'especialitats: aquesta formació no ha de servir ni per descuidar els coneixements de base ni les competències transversals.

3.5. Dificultats de contractació i tria dels graduats adients

El discurs al voltant d'aquest punt posa de manifest que el perfil i el projecte de l'escola són elements determinants que influeixen en la tria i l'«encaix» del professorat nou en les escoles on treballen. Quan els que parlen són representants d'escoles públiques s'afegeix, a més, la queixa respecte a les rigideses del conjunt del sistema i les dificultats que tenen els responsables dels centres (directors/res o membres dels equips directius) per formar un equip adient al projecte educatiu del centre. Alhora, es lamenta no poder recórrer directament a la contractació de graduats joves, que es consideren millor preparats en alguns aspectes que el professorat de més antiguitat, i es mostra una preocupació pel futur laboral d'aquests graduats, atesa la situació del mercat laboral. En relació amb aquest punt, es reclama un canvi en el sistema de substitucions existent.

Figura 5. Dificultats de contractació i tria dels graduats

3.6. Formació d'acollida

La figura 6 mostra quins són els aspectes més destacats quan es parla de la formació d'acollida que realitzen les escoles. No es proporciona formació orientada a suplir mancances de la formació de base amb què arriben els graduats, sinó que més aviat s'orienta el nou graduat en aspectes més vinculats al dia a dia de l'escola. Això es fa de maneres diferents (padrinatge, amb un equip assessor...), tot i que no sempre es disposa del temps necessari per fer-ho bé. Aquesta falta de temps també afecta la formació o orientació que poden oferir els tutors dels alumnes que fan pràctiques als centres.

Figura 6. Formació d'acollida

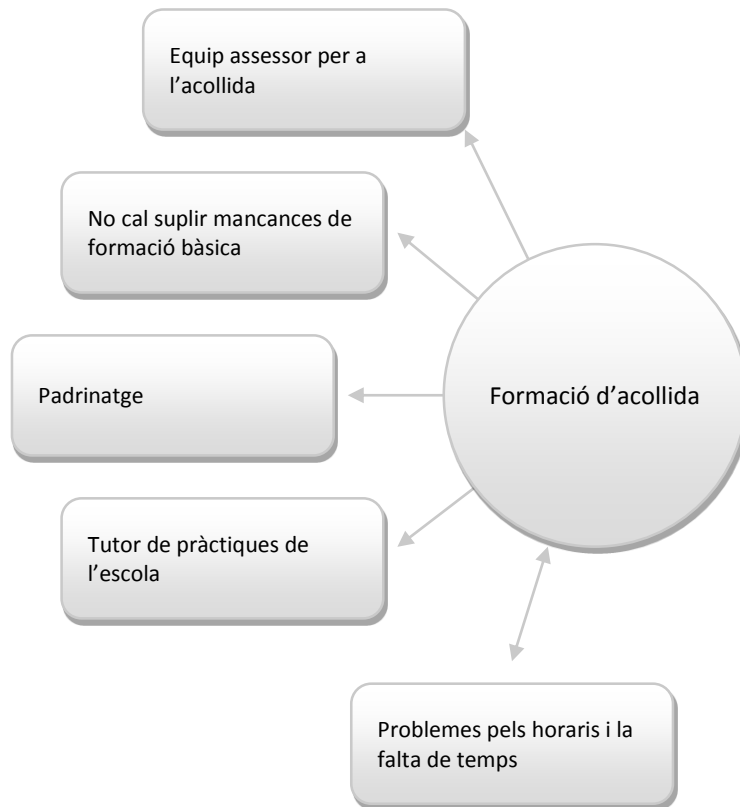

Figura 7. Relació amb la universitat

3.7. Relació amb la universitat

Són quatre els àmbits que es destaquen quan es parla de la relació de les escoles amb la universitat. En tots aquests àmbits (pràctiques, recerca, formació continuada i formació reglada) es mencionen aspectes que cal millorar, tal com es posa de manifest a la figura 7.

En general es lamenta la distància existent entre universitats i centres d'educació infantil i primària, fins i tot en un aspecte teòricament tan proper com les pràctiques que es desenvolupen durant el grau.

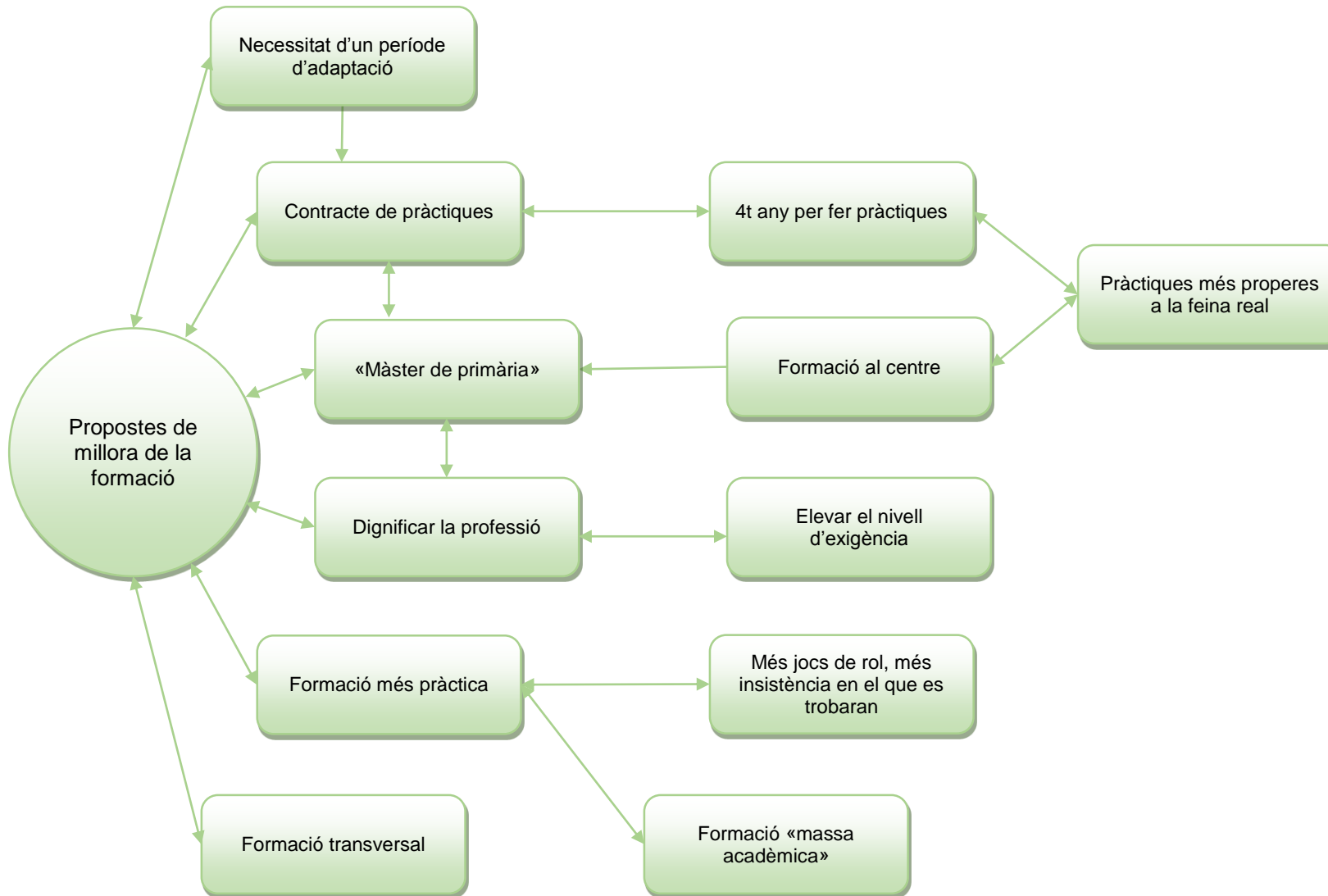

3.8. Propostes de millora

En aquest apartat es recullen propostes molt vinculades entre si, que, de fet, aborden els dos problemes de fons que s'han destacat al llarg del treball de camp realitzat. D'una banda, es podria prestigiar o «dignificar» la professió de mestre tant elevat el nivell d'exigència en els estudis de grau com establint un «màster de primària» semblant al màster de secundària.

D'altra banda, i fent una referència més explícita als continguts de la formació que s'ofereix a les facultats, es planteja la necessitat que els graduats tinguin una visió més realista del que vol dir ser mestre i arribin als centres més preparats i «avisats». Segons les persones participants en l'estudi, aquesta necessitat es podria resoldre dedicant tot el quart any del grau a la realització de pràctiques als centres o, alternativament, amb contractes de pràctiques que servissin com a període de formació i adaptació. Aquesta «formació al centre escolar» (que també es planteja en el cas que s'implantés el màster) es jutja imprescindible, i ajudaria a adquirir tot el conjunt de coneixements pràctics i aplicats (molt vinculats a competències transversals) que es considera que manquen en la formació de grau.

Figura 8. Propostes de millora

4. ANNEX METODOLÒGIC

Disseny metodològic i treball de camp	Centre d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball del Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona i AQU Catalunya
Període del treball de camp	1 de juny a 14 de juliol i 1 de setembre a 5 d'octubre de 2015
Mètodes d'obtenció de la informació	Grups de discussió Entrevistes telefòniques semiestructurades
Mètode d'anàlisi de la informació	Anàlisi de continguts, desenvolupada amb el programa ATLAS.ti
Equip del treball de camp	Oriol Barranco, Joan Miquel Verd, Oriol Alonso, Anna Prades, Carme Edo, Queralt Capsada
Equip de redacció dels informes	Direcció: Joan Miquel Verd Coordinació: Anna Prades Redacció: Joan Miquel Verd i Oriol Barranco Disseny de les gràfiques i maquetació: Oriol Alonso i Àgata Segura

Agència
per a la Qualitat
del Sistema Universitari
de **Catalunya**

www.aqu.cat